

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка
Кафедра архівознавства, спеціальних історичних та правознавчих дисциплін

ДИПЛОМНА РОБОТА

магістра

з теми: «ВНЕСОК В.І. СТРЕЛЬСЬКОГО В УКРАЇНСЬКЕ
ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО ТА АРХІВОЗНАВСТВО»

Виконав: магістрант спеціальності
032 Історія та археологія (Архівознавство)

Притуляк Василь

Керівник:

кандидат історичних наук, доцент

Глушковецький Анатолій Леонідович

Кам'янець-Подільський – 2019 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИОГРАФІЯ ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ.....	5
Висновки до розділу 1.....	21
РОЗДІЛ 2. В.І. СТРЕЛЬСЬКИЙ: ОСНОВНІ ШТРИХИ НАУКОВОЇ БІОГРАФІЇ	22
2.1. Основні віхи життя та формування наукового світогляду.....	22
2.2. В.І. Стрельський як історик-архівіст та джерелознавець.....	27
Висновки до розділу 2.....	36
РОЗДІЛ 3. НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЧЕНОГО	38
3.1. Джерелознавчі публікації В.І. Стрельського	38
3.2. Архівна справа в наукових студіях вченого.....	67
3.3. Праці історика з спеціальних історичних дисциплін.....	78
Висновки до розділу 3.....	91
ВИСНОВКИ.....	93
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	96
ДОДАТКИ.....	113

ВСТУП

Історична наука сьогодні характеризується розширенням наукової проблематики, переосмисленням архаїзмів та стереотипів, визначенням сучасних оцінок ролі особистості в історичному процесі. На сучасному етапі розвитку виникає необхідність по-новому досягнути спадщину істориків радянської доби, котрі в умовах ідеологічного контролю працювали заради збереження та збагачення культурної спадщини України. До них повною мірою відноситься постать В'ячеслава Іллча Стрельського. Історик-архівіст, джерелознавець, один із фундаторів історико-архівознавчої школи в Україні.

Його науковий доробок, що налічує близько 300 наукових праць, серед яких монографії, навчальні посібники, наукові статті та публіцистичні розвідки. Творчість вченого характеризується широтою наукових інтересів, глибоким знанням предмета дослідження, володінням критичного мислення. Праці В.І. Стрельського дотепер не втратили своєї актуальності.

Актуальність теми дипломної роботи магістра зумовлена необхідністю комплексного дослідження внеску В.І. Стрельського в розвиток українського джерелознавства та архівознавства.

Об'єктом дослідження є наукова постать В.І. Стрельського.

Предметом дослідження є процес формування і становлення поглядів В.І. Стрельського, його джерелознавча та архівознавча дослідницька спадщина.

Хронологічні межі роботи обумовлені період життя та діяльності В.І. Стрельського (1910–1983 рр.).

Метою дослідження є вивчення життєвого шляху В.І. Стрельського та його внеску в українське джерелознавство та архівознавство.

Реалізація вказаної мети досягається шляхом вирішення таких дослідницьких завдань:

- з'ясувати стан наукової розробки теми та визначити рівень і повноту джерельної бази дослідження;
- простежити основні віхи життя та дослідницької діяльності В.І. Стрельського;

- проаналізувати наукову спадщину В.І. Стрельського, розкрити його внесок в українське джерелознавство;
- схарактеризувати роль В.І. Стрельського у розвитку архівознавства;
- дослідити публікації вченого присвячені актуальним питанням спеціальних історичних дисциплін.

Методологічною основою роботи є принципи історизму, науковості, об'єктивності та всебічності, загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. Використані історичний, проблемно-хронологічний та порівняльний методи, а також критичного аналізу та синтезу джерел, які дали змогу дослідити життєвий шлях В.І. Стрельського, визначити його внесок в українське джерелознавство та архівознавство.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в ньому досліджено життєвий шлях В.І. Стрельського та його внесок в українське джерелознавство та архівознавство. Проаналізовано праці вченого та окреслено його роль у розвитку історичної науки. Досліджено та систематизовано наукову спадщину вченого.

Практичне значення дослідження зумовлене тим, що висновки, узагальнення та конкретний фактичний матеріал можуть бути використані при підготовці та написанні довідників з історії розвитку історичної науки, узагальнюючих праць з архівознавства та джерелознавства, методичних розробок та лекцій з вітчизняного джерелознавства та архівної справи.

Структура роботи. Магістерська складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і літератури та додатків.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження можна зробити такі висновки:

В'ячеслав Ілліч Стрельський належав до числа визначних знавців вітчизняного джерелознавства та архівної справи. Його наукова спадщина налічує близько 300 робіт, серед яких 200 авторських публікацій та майже 100 праць, де вчений виступав рецензентом, редактором і упорядником.

Опрацювання історіографії проблеми дає змогу констатувати, що дослідження окремих аспектів життєвого та творчого шляху В.І. Стрельського, його внеску в архівознавство та джерелознавство розпочалося ще за життя науковця. На його основні джерелознавчі праці було опубліковано близько 20 позитивних рецензій. В.І. Стрельський був глибоко переконаний, що тільки критичний аналіз є гарантією об'єктивності наукового дослідження. Виявлена та опрацьована історіографія і джерельна база проблеми демонструє різнобічність його джерелознавчих і архівознавчих досліджень та уточнює низку біографічних даних.

Встановлено, що формування історичних поглядів В.І. Стрельського відбувалося під впливом родини та суспільного оточення в період навчання у Московському історико-архівному інституті. Виховання у душі поваги до минулого українського народу, любові та шани до джерел старовини, праця в Курському губернському Товаристві краєзнавства зумовили подальший вибір наукових інтересів вченого та сприяли обранню ним фаху історика-джерелознавця. У становленні В. Стрельського як науковця значну роль відіграло знайомство з видатними діячами науки і культури, що обумовило обрання тематики майбутніх наукових досліджень.

Внесок В.І. Стрельського в історичну науку представлено комплексом його наукових досліджень, серед яких пріоритетними є джерелознавство, архівознавство, спеціальні історичні дисципліни. Однією з магістральних проблем наукових студій вченого були джерелознавчі дослідження.

З'ясовано, що провідною працею вченого була монографія «Джерелознавство історії СРСР: Період імперіалізму». Створення навчального

посібника з джерелознавства свідчить про розуміння науковцем потреби джерелознавчої підготовки істориків. В.І. Стрельський досліджував теоретико-методологічні проблеми джерелознавства, насамперед питання визначення джерела, класифікації, критики та аналізу історичних джерел тощо.

Головним напрямом науково-дослідної діяльності В.І. Стрельського була розробка проблем джерелознавства, архівознавства та спеціальних історичних дисциплін. У цій області вчений був одним з провідних спеціалістів в Україні. Монографії, підручники та навчальні посібники В.І. Стрельського були оригінальними і відповідали тогочасному рівню наукових знань.

З середини 1950-х рр. спостерігається активізація наукових досліджень вчених у галузі джерелознавства. Одним із нагальних питань постала проблема встановлення наукових принципів класифікації джерел, що було необхідним для правильного використання та тлумачення джерел в історичних дослідженнях. В.І. Стрельський розумів важливість цього питання. Вчений запропонував власну класифікацію історичних джерел, розширивши і доповнивши побутуючі класифікаційні варіанти джерел М.М. Тихомирова, М.Я. Варшавчика, М.К. Макарова.

Протягом 1948-1983 рр. В.І. Стрельський опублікував низку розвідок з архівознавства, де пріоритетними розглядалися питання розвитку архівної справи в Україні, використання архівних матеріалів у науково-дослідній роботі, створення науково-довідкового апарату архівних фондів.

В.І. Стрельський займався виявленням та публікацією архівних матеріалів, виданням архівних довідників та путівників. Був укладачем путівника по ЦДІА УРСР та науковим консультантом у підготовці довідника «Державні архіви Української РСР». Йому вдалося встановити тісний зв'язок очолюваної ним кафедри з архівними установами шляхом запровадження архівної практики та відкриття курсів підвищення кваліфікації для архівістів. Практична робота вченого в галузі архівної справи визначалася його посадами начальника науково-методичного відділу Архівного управління НКВС УРСР (1944-1945 рр.) і директора Центрального державного історичного архіву УРСР, а теоретико-

методологічна – активною участю у розробці питань теорії і практики архівної справи. В.І. Стрельський проявив себе високопрофесійним архівістом-практиком, талановитим організатором та керівником.

Досліджено, що одним із важливих векторів наукової діяльності В.І. Стрельського була розробка питань спеціальних історичних дисциплін, зокрема краєзнавства, сфрагістики, метрології, хронології, геральдики тощо. Його наукові дослідження у галузі спеціальних історичних дисциплін дали поштовх для подальшого розвитку цього комплексу знань.

Визначено, що В.І. Стрельський був фундатором кафедри архівознавства Київського університету. З його ім'ям пов'язана підготовка професійних істориків-архівістів та документознавців, публікація навчальних програм, курсів лекцій, посібників, підручників, методичних рекомендацій тощо.

Отже, широке коло наукових інтересів В.І. Стрельського дає підстави розглядати постать вченого як знаного джерелознавця, архівіста, педагога, вивчення наукової спадщини якого є важливим завданням сучасної історичної науки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Джерела

1. Стрельский В., Яковлев С. Источники по истории революции 1905-1907 гг. на Украине: [обзор изданных документов] // Научно-информационный бюллетень Архивного управления УССР. 1955. № 2 (21). С. 40-49.
2. Стрельский В.И. Архивоведение // Украинская советская энциклопедия: В 12-ти т. / Гл. ред.: М.П. Бажан. Т. 1: А Борона. К.: УСЭ, 1978. С. 267.
3. Стрельский В.И. Работа с архивными материалами // Методика педагогических исследований. К., 1976. – С. 79-91.
4. Стрельский В.И. Вспомогательные исторические дисциплины // Украинская Советская Энциклопедия: В 12-ти т.: Изд. выходит с 1978 г. / Гл. ред.: М.П. Бажан. Т. 2: Боронование Геродот. К.: УСЭ, 1979. С. 383-384.
5. Стрельский В.И. Выступление на Республиканском совещании руководящих работников архивных органов МВД УССР // Научно-информационный бюллетень Архивного управления УССР. 1949. № 2 (5). С. 23-25.
6. Стрельский В.И. Геральдика // Украинская Советская Энциклопедия: В 12-ти т.: Изд. выходит с 1978 г. / Гл. ред.: М.П. Бажан. Т. 2: Боронование Геродот. К.: УСЭ, 1979. С. 524.
7. Стрельский В.И. Геральдика и сфрагистика в научной работе историков (по материалам украинских архивов и других научных учреждений) // Вопросы архивоведения. 1963. № 2. С. 31-35.
8. Стрельский В.И. Дипломатика // Украинская советская энциклопедия: В 12-ти т. / Гл. ред.: М.П. Бажан. Т. 3: Героизм Желанное. К.: УСЭ, 1980. С. 369.
9. Стрельский В.И. Документальные и литературные источники для составления справок по истории учреждений // Научно-информационный бюллетень Архивного управления УССР. 1955. № 2 (21). С. 10-19
10. Стрельский В.И. Документальные памятники истории и культуры в государственных архивных фондах СССР. К.: Знание, 1983. 18 с.

11. Стрельский В.И. Из истории движения народов крайнего Севера под руководством Ваули Пиеттомина // История СССР. 1961. № 1. С. 152-155.
12. Стрельский В.И. Исторические источники для изучения социально-экономических предпосылок Великой Октябрьской социалистической революции на Украине // Научно-информационный бюллетень Архивного управления УССР. 1957. № 3 (29). С. 3-20.
13. Стрельский В.И. Источниковедение // Украинская советская энциклопедия: В 12-ти т. / Гл. ред.: М.П. Бажан. Т. 3: Героизм Желанное. К.: УСЭ, 1980. С. 369.
14. Стрельский В.И. Источниковедение истории СССР: Период империализма: [конец XIX в. 1917 г.]. М.: Соцэкгиз, 1962. 603 с.
15. Стрельский В.И. К вопросу о критике документальных источников // Научно-информационный бюллетень Архивного управления УССР. 1956. № 1 (23). С. 28-34.
16. Стрельский В.И. К вопросу о произведениях изобразительного искусства как историческом источнике // История СССР. 1984. № 1. С. 96-101.
17. Стрельский В.И. Киевский ордена Ленина государственный университет им. Т.Г. Шевченко / В.И. Стрельский, М.М. Шестопал, И.П. Белоконь. К.: Изд-во Киев. гос. ун-та, 1961. 42 с.
18. Стрельский В.И. Методические указания к подготовке дипломных работ по отечественной и всеобщей истории для студентов исторического факультета. К.: Вища школа, 1981. 28 с.
19. Стрельський В.І. Нове в роботі кафедри архівознавства та допоміжних історичних дисциплін Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка // Архіви України. 1971. № 5. С. 13-15.
20. Стрельский В.И. Новый сборник документов по истории социалистической промышленности и советского рабочего класса Украины // Экономика советской Украины. 1965. № 3. С. 88-89.

21. Стрельский В.И. О ленинской методологии в работе над статистическими и актовыми материалами // Исторические источники и их использование. К., 1972. № 8.
22. Стрельский В.И. Основные принципы научной критики источников по истории СССР. К.: Изд-во Киев. гос. ун-та, 1961. 133 с.
23. Стрельский В.И. Основы научно-исследовательской работы студентов: [учеб. пос. для ист. фак. вузов]. К.: Вища школа, 1981. 152 с.
24. Стрельский В.И. Сибирь в Отечественной войне 1812 года / Под ред. и с предисл. проф. Б.М. Волина. Омск: ОГИЗ, 1942. 48 с.
25. Стрельский В.И. Приемы исследовательской работы над документальными материалами архивов. К., 1974. 30 с.
26. Стрельский В.И. Принципы источниковедческого анализа законодательного материала периода империализма в России // VIII научная сессия: [тезисы докл.]. Секция истории. Киевский государственный университет. К., 1951. С. 12-13.
27. Стрельский В.И. Работа с архивными материалами // Методика педагогических исследований. К., 1976. С. 79-91.
28. Стрельский В. Сибирь в Великой Отечественной войне. Омск, 1943. 50 с.
29. Стрельский В.И. Современные проблемы специальных исторических дисциплин // Друга республіканська наукова конференція з архівознавства та інших спеціальних історичних дисциплін. К., 1965. С. 57-72.
30. Стрельский В.И. Сфрагистика // Украинская советская энциклопедия: В 12-ти т. / Гл. ред.: М.П. Бажан. Т. 10. К.: УСЭ, 1984. С. 555.
31. Стрельский В.И. Теория и методика источниковедения истории СССР: [уч. пос. для студентов ист. фак. ун-тов] / В.И. Стрельский. К.: Изд-во Киев. гос. ун-та, 1968. 264 с.
32. Стрельский В.И. Теория и методика источниковедения истории СССР: [уч. пособие]. К.: Вища школа, 1976. 130 с.

33. Стрельский В.И. Участие украинского народа в Отечественной войне 1812 года // Наукові записки Київського університету. 1952. Т. XI. Вип. II: Історичний збірник. № 3. С. 127-147.
34. Стрельский В.И. Факт и обобщение в жизнеутверждающей ленинской методологии исторической науки // О ленинской методологии в работе над историческими источниками. К., 1970. С. 3-29.
35. Стрельский В.И. Хронология // Украинская советская энциклопедия: В 12-ти т. / Гл. ред.: М.П. Бажан. Т. 12: Функционализм Ящур. К.: УСЭ, 1985. С. 115.
36. Стрельский В.И. Центральный государственный исторический архив УССР // Вопросы истории. 1948. № 6. С. 155-157.
37. Стрельский В.И. Источниковедение истории СССР периода империализма: автореф. дис. на соискание уч. степени докт. ист. наук: спец. 07.00.06 «историография, источниковедение и специальные исторические дисциплины» / В.И. Стрельский; Ленингр. ордена Ленина гос. ун-т. Л., 1962. 37 с.
38. Стрельський В. І. Дипломатика // УРЕ: В 12-ти т. / Гол. Ред.: М.П. Бажан. Т. 3: Гердан Електрографія. 2-е вид. К.: Головна редакція УРЕ, 1979. С. 352.
39. Стрельський В. І. Методологічні питання створення науково-довідкового апарату до архівних фондів // Матеріали республіканської науково-практичної конференції, присвяченої завданням архівних установ щодо поліпшення науково-довідкового апарату до архівних фондів. К., 1976. С. 45-54.
40. Стрельський В. І. Хронологія // УРЕ: У 12-ти т. / Гол. ред.: М.П. Бажан. Т. 12: Фітогормони Б. 2-е вид. К., 1985. С. 184-185.
41. Стрельський В. І. Хронологія // Радянська енциклопедія історії України. К., 1972. Т. 4. С. 442.
42. Стрельський В., М. Щербак Засновки ленінського плану монументальної пропаганди // Пам'ятники України. 1979. № 1. С. 17-19.
43. Стрельський В., С. Яковлев. М.М. Покровський як історик і археограф: (до 30-річчя з дня смерті) // Науково-інформаційний бюлетень Архівного управління УССР. 1962. № 3. С. 24-27.

44. Стрельський В.І. Активні помічники партії // Пам'ятники України. 1975. № 1. С. 18-19.
45. Стрельський В.І. Архівознавство // Українська радянська енциклопедія: В 12-ти т. Т. 1: А Борона. 2-е вид. К.: Головна редакція УРЕ, 1977. С. 266.
46. Стрельський В.І. Борються суднобудівники Миколаєва // Книга для читання з історії Української РСР: [з кінця 50-х років ХІХ ст. до лютого 1917 року]. К., 1961. С. 265-271.
47. Стрельський В.І. Вивчення питань краєзнавства за допомогою творів образотворчого мистецтва // ІІ Респуб. наук. конф. з істор. краєзнавства: тези доповідей, (Вінниця, 19-21 жовт. 1982 р.). К., 1982. С. 166-169.
48. Стрельський В.І. Відбір фактів при історичному дослідженні в світлі ленінської теорії пізнання // Український історичний журнал. 1975. № 6. С. 37-44.
49. Стрельський В.І. Відображення ідей патріотизму, дружби народів і соціалістичного інтернаціоналізму в радянському державному гербі // Архіви України. 1973. № 4. С. 33-36.
50. Стрельський В.І. Геральдика // УРЕ: В 12-ти т. / Гол. ред.: О.К. Антонов. Т. 2: Боронування Гєргелі. 2-е вид. К.: Головна редакція УРЕ, 1978. С. 538.
51. Стрельський В.І. Деякі питання ленінської методології використання джерел // Архіви України. 1973. № 3. С. 3-8.
52. Стрельський В.І. Деякі питання методології критичного опрацювання джерел // Архіви України. 1977. № 3. С. 3-7.
53. Стрельський В.І. Джерелознавство історії СРСР: Період імперіалізму. К.: Рад. школа, 1958. 480 с.
54. Стрельський В.І., Яковлев С.О. Документальні публікації з історії революції 1905-1907 рр. на Україні: [археографічний огляд] // Наукові записки Київського університету: [зб. істор. фак-ту]. 1955. Т. ХІV. Вип. VI. № 6. С. 95-109.

55. Стрельський В.І. Допоміжні історичні дисципліни // УРЕ: В 12-ти т. / Гол. Ред.: М. П. Бажан. Т. 3: Гердан Електрографія. 2-е вид. К.: Головна редакція УРЕ, 1979. С. 454.
56. Стрельський В.І., Введенський А.О., Дядиченко В.А. Допоміжні історичні дисципліни: короткий курс: [навч. посібник для студентів іст. фак.]. К.: Рад. Україна, 1963. 208 с.
57. Стрельський В.І. Емблематика // Наука і суспільство. 1973. № 6. С. 40-42.
58. Стрельський В.І., Кац Р.С. З історії проникнення іноземного капіталу в суднобудівну промисловість України наприкінці ХІХ на початку ХХ ст. // Український історичний журнал. 1971. № 11. С. 46-50.
59. Стрельський В.І. Класовий аналіз джерел основна вимога історичної науки // Український історичний журнал. 1975. № 12. С. 25-33.
60. Стрельський В.І. Комплексне вивчення джерел важлива умова їх наукового використання // Український історичний журнал. 1981. № 1. С. 51-57.
61. Стрельський В.І. Миколаївський державний історичний архів за п'ять років // Архівознавчий збірник. К.: Вид-во ЦВК УРСР «Рад. будівництво і право», 1938. С. 66-76.
62. Стрельський В.І. Образотворчий матеріал як історичне джерело // Вісник Київського університету: Серія історії та права. 1967. № 8. С. 95-100.
63. Стрельський В.І. Описи географічних подорожей і експедицій в Росії періоду імперіалізму як історичне джерело // XII наукова сесія: [тези допов.]. Київський державний університет. Секція історії. К., 1955. С. 20-21.
64. Стрельський В.І. Описи російських географічних подорожей та експедицій періоду імперіалізму, як історичне джерело // Наукові записки Київського університету: [зб. іст. фак-ту]. 1956. Т. XV. Вип. VI. № 7. С. 117-127.
65. Стрельський В.І. Підготовка кадрів-архівістів у нашій республіці // Архіви України. 1978. № 5. С. 54-57.
66. Стрельський В.І. Принципи історичної критики джерел періоду імперіалізму // XIII наукова сесія: [тези допов.]. Київський державний університет. Секція історії. К., 1956. С. 29-30.

67. Стрельський В.І. Советський державний герб / В.І. Стрельський // Исторический сборник. – 1949. – № 2. – С. 139-159.
68. Стрельський В.І. Рецензія (на кн.: Каменцева Е.І., Устюгов Н.В. Русская сфрагистика и геральдика. М.: Высшая школа, 1963. 223 с.) // Український історичний журнал. 1964. № 2. С. 150.
69. Стрельський В.І. Роль архівних документів у дослідженні пам'ятників // Пам'ятники України. 1976. № 4. С. 47-48.
70. Стрельський В.І. Російська художня література дожовтневої Росії як історичне джерело // Науковий щорічник за 1956 рік. 1957. С. 117-120.
71. Стрельський В.І. Російський соціально-економічний статистичний матеріал періоду імперіалізму як історичне джерело // Наукові записки Київського університету: [зб. іст. фак-ту]. 1954. Т. XIII. Вип. X. № 5. С. 107-128.
72. Стрельський В.І. Символи, герби, емблеми // Наука і суспільство. 1979. № 1. С. 46-47.
73. Стрельський В.І. Сфрагістика // УРЕ: У 12-ти т. / Гол. ред.: М.П. Бажан. Т. 11, кн. 1: Стодола Фітогеографія. 2-е вид. К.: Головна редакція УРЕ, 1984. С. 89.
74. Стрельський В.І., Скаба А.Д. Сфрагістика // Радянська енциклопедія історії України. Т. 4. К, 1972. С. 241.
75. Стрельський В.І. Участь українського народу у Вітчизняній війні 1812 року: [стенограма публічної лекції]. К.: Рад. Україна, 1953. 32 с.
76. Стрельський В.І. Участь українського народу у Вітчизняній війні 1812 р. // Книга для читання з історії Української РСР: [з найдавніших часів до кінця 50-х років XIX ст.] К.: Рад. школа, 1960. С. 264-270.
77. Стрельський В.І. Участь українського народу у Вітчизняній війні 1812 р. // Книга для читання з історії Української РСР з найдавніших часів до кінця XIX ст. К., 1970. С. 125-130.
78. Стрельський В.І. Форми і методи краєзнавчої роботи в СРСР в період становлення радянської історичної науки // Республіканська наукова конференція з історичного краєзнавства: тези доповідей, (Полтава, 18-19 листопада 1980 р.). К., 1980. С. 26-30.

79. Стрельський В.І. Художня література як джерело для вивчення історії СРСР // Український історичний журнал. 1983. № 9. С. 151-156.
80. Стрельський В.І. Чому метр, а не аршин? // Наука і життя. 1964. № 12. С. 25-27.
81. Стрельський В.І. Шостий том «Історії Української РСР» // Архіви України. 1978. № 1. С. 70-71.
82. Стрельський В.І., Буцик А.К. Великий патріотичний подвиг: участь українського народу у Вітчизняній війні 1812 року.. К.: Рад. Україна, 1962. 44 с.
83. Стрельський В.І., Г.Ю. Гербільський Український народ у Вітчизняній війні 1812 року: [зб. документів]. К.: Укрполітвидав, 1948. 145 с.
84. Стрельський В.І., Замлинський В.О., Іваненко А.М. Розробка спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін // Вісник Київського університету. 1984. Вип. 26: Історичні науки. С. 97-106.
85. Стрельський В.І., П.Г. Титаренко Історія календаря . К.: Знання, 1975. 48 с.
86. Стрельський В.І., Яковлев С.О. Університет у післявоєнний період (1946-1959 рр.) // Історія Київського університету. К., 1959. С. 384-400.

Література

87. Архівні установи України: [довідник] / Держ. комітет архівів України; Український науково-дослідний ін-т архівної справи та документознавства; Упоряд.: Л. Андрієвська, І. Мага, І. Матяш та ін. Т.1: Державні архіви. 2-е вид., доп. К., 2005. 691с.
88. Белогуров М.Г. Рецензия // Вопросы истории. 1978. № 5. С. 164-166.
89. Боровий С.Я., Введенський А.О. Нова книга з джерелознавства // Український історичний журнал. 1959. № 5. С. 142-144.
90. Боровський Я.Є., Варшавчик М.Я., Войцехівська І.Н., Ганжа О.І., Голобуцький П.В. Джерелознавство історії України: довідник: [навч. посібник для студ. вузів] / НАН України; Ін-т української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського. К., 1998. 211с.
91. Брюханова Л. То самое письмо // Комсомольская правда. 1966. 27 дек.

92. Буцько М.О. Рецензія. «В.И. Стрельский «Источниковедение истории СССР: Период империализма: Конец XIX в. 1917 г.» // Український історичний журнал. 1964. № 1. С. 140-142.
93. В'ячеслав Ілліч Стрельський: [некролог] // Архіви України. 1983. № 4. С. 80.
94. В'ячеслав Ілліч Стрельський: [некролог] // Пам'ятники України. 1983. № 4. С. 63.
95. В'ячеслав Ілліч Стрельський: [некролог] // Український історичний журнал. 1983. № 10. С. 159.
96. Варшавчик М.А. О некоторых вопросах источниковедения истории КПСС // Вопросы истории КПСС. 1962. № 4. С. 168.
97. Войцехівська І., Патик В. Родовід Стрельських: генеалогічна реконструкція // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики: Зб. наук. пр. 2010. Вип. 17. С. 68-81.
98. Войцехівська І.Н. Патик В.В. Історик-архівіст В'ячеслав Стрельський (до 100-річчя від дня народження) // Архіви України. 2010. № 3-4(269). С. 240-257.
99. Войцехівська І.Н. Стрельський В'ячеслав Ілліч // Джерелознавство історії України: [довідник]. / Гол. ред. М.Я. Варшавчик/. К., 1998. С. 203-204.
100. Войцехівська І.Н., Патик В.В. До питання вивчення краєзнавчих студій у науковій творчості В'ячеслава Стрельського // Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. К., 2013. Випуск 70. С. 190-193.
101. Врублевський В.Г., Стрельська Л.І. Служіння історії // Українське архівознавство: історія, сучасний стан та перспективи: наук. доповіді Всеукр. конф., (Київ, 19-20 листопада 1996 р.): У 2 ч. / Київський ун-т ім. Тараса Шевченка; Спілка архівістів України / В. Ляхоцький (упоряд.), І. Матяш (упоряд.). К., 1997. Ч. 1. С.247-249.
102. Григор'єв М. Науково-методична конференція // Київський університет. 1979. 24 груд.

103. Гринберг А. О работе кафедры архивоведения Киевского госуниверситета // Научно-информационный бюллетень Архивного управления УССР. 1955. № 3 (22). С. 47-50.
104. Гуковский А.И. Рецензия // Вопросы истории. 1964. № 8. С. 144-147.
105. Гуржій І., Сарбей В. Українська історична наука на новому піднесенні / І. Гуржій, // Комуніст України. 1964. № 1. С. 46-57.
106. Данилюк Ю.З., Табачник Д.В. В.И. Стрельский археограф, архивист и историк-краевед // Археографический ежегодник за 1988 г. М., 1989. С. 117-123.
107. Джерелознавство історії України: довідник: [навч. посібник для студ. вузів] / НАН України; Ін-т української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського / Голова ред. кол. М.Я. Варшавчик. К., 1998. С. 203-204.
108. Долинський О.В., Іваненко А.М. Вшанування професора В.І. Стрельського з нагоди його 70-річчя і 50-річчя науково-педагогічної діяльності // Український історичний журнал. 1980. № 12. С. 145-146.
109. Долинський О.В., Табачник Д.В. В.І. Стрельський: Портрети істориків минулого // Український історичний журнал. 1990. № 12. С. 117-120.
110. Замлинський В. Людина щедрого серця: [до 75-річчя з дня народження В.І. Стрельського] // Київський університет. 1985. 11 жовтня.
111. Замлинський В.О. Історична школа Київського університету // 150 років розвитку вітчизняної історичної науки в Київському університеті: матеріали Республіканської науково-практичної конференції, (Київ, 20-21 жовтня 1992 р.). К., 1993. С. 5-8.
112. Замлинський В.О. Підготовка кадрів архівістів на кафедрі джерелознавства та архівознавства Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка // Архіви України. 1984. № 4. С. 7-11.
113. Историография истории СССР (с древнейших времен до Великой Октябрьской социалистической революции) / Под ред. В.Е. Иллерицкого, И.А. Кудрявцева. М.: Соцэкгиз, 1961. 511 с.
114. История города Николаев // Южная правда. 1940. 30 января.

115. Источниковедение истории СССР / Под ред. И.Д. Ковальченко. М.: «Высшая школа», 1973. 560 с.
116. Источниковедение: Теория. История. Метод. Источники российской истории: Учеб. пособие / И.Н. Данилевский, В.В. Кабанов, О.М. Медушевская, М.Ф. Румянцева. М.: Российск. гос. гуманит. ун-т, 2004. 702 с.
117. Історичне джерелознавство: Підручник / Я.С. Калакура, І.Н. Войцехівська, С.Ф. Павленко та ін. К.: Либідь, 2002. 488 с.
118. Історія Київського університету: 1834-1959. К.: Вид-во Київського ун-ту, 1959. 629 с.
119. Калакура Я. Архівіст третього тисячоліття (модель історика-архівіста очима архівознавців кафедри Національного університету імені Тараса Шевченка) // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство: [міжвідомчий збірник]. Вип. 1: Архів і особа. К., 1999. С. 37-45.
120. Калакура Я. Історико-архівознавча школа Київського національного університету імені Тараса Шевченка // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство: [міжвідомчий збірник наукових праць]. Вип. II: Архівознавчі читання. К., 2000. С. 8-19.
121. Калакура Я. Архівознавство у шевченківському університеті // Студії з архівної справи та документознавства. К., 1999. Т. 4. С. 58–61.
122. Калакура Я., І. Войцехівська. Особові архівні фонди фундаторів архівної справи в Київському університеті імені Тараса Шевченка професорів В. Стрельського та В. Замлинського // Архівіст: [ювілейний збірник]. Вип. 5: Історія архівної справи: спогади, дослідження, джерела. К., 2002. С. 30-43.
123. Калакура Я.С. Джерелознавчі аспекти сучасного українознавства // Українознавство. III Міжнародний конгрес україністів. (Харків, 26-29 серпня 1996). К., 1997. С. 37-43.
124. Калакура Я.С. Спеціальні галузі та спеціальні дисципліни історичної науки в системі підготовки істориків (до 165-річчя Київського університету імені Тараса Шевченка) // Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка. Історія. Вип. 41. К., 1999. С. 4-7.

125. Калакура Я.С. Українська історіографія. К.: Генеза, 2004. 496 с.
126. Каштанов С.М., Курносів А.А. Некоторые вопросы теории источниковедения // Исторический архив. 1962. № 4. С. 173-196.
127. Київський університет імені Тараса Шевченка: сторінки історії і сьогодення / Ред. рада: В.В. Скопенко (голова), О.В. Третяк, Л.В. Губерський та ін. К., 1994. С. 106-107.
128. Ковальський М. Деякі роздуми про внесок вчених Київського університету професорів В.І. Стрельського та М.Я. Варшавчика в розвиток проблем теоретичного джерелознавства // Спеціальні галузі історичної науки: [збірник на пошану М.Я. Варшавчика]. К., 1999. Вип. 2: Історія архівної справи: спогади, дослідження, джерела. С. 95–99.
129. Ковальський Н.П. Вопросы теории и методики источниковедения истории СССР в трудах В.И. Стрельского // Историографические и источниковедческие проблемы отечественной истории: Актуальные проблемы источниковедения и специальных исторических дисциплин: [межвузовский сборник научных трудов]. Днепропетровск, 1985. С. 8-14.
130. Колесник І.І. Українська історіографія (XVIII початок XX століття) / І.І. Колесник. К.: Генеза, 2000. 256 с.
131. Кондратьев В.А. Рецензия // Вопросы истории. 1962. № 2. С. 139-141.
132. Коцур В.П. Коцур А.П. Історіографія історії України. Чернівці, 1999. 519 с.
133. Кушнарівський І. Посібник з теорії і методики джерелознавства історії СРСР // Архіви України. 1969. № 3. С. 89-91.
134. Лавров П.А. Марченко М.І. Вітчизняна історія в Київському університеті за 125 років // Український історичний журнал. 1959. № 5. С. 127-136.
135. Левченко Л.Л. «Миколаївський період» В'ячеслава Стрельського в документах держархіву Миколаївської області // Наукові праці. Науковий журнал. 2018. С. 43-64.

136. Литвак Б.Г. О некоторых приемах анализа и характеристики источников в трудах В.И. Ленина // Источниковедение истории советского общества. М., 1964. Вып. 1. С. 17-18.
137. Макаров М.К. О принципах классификации письменных источников // Труды МГИАИ. 1961. Т. 16. С. 15-28.
138. Митяев К.Г. История и организация делопроизводства в СССР / К.Г. Митяев. М., 1959. 360 с.
139. Митяев К.Г. Теория и практика архивного дела. М., 1946. 248 с.
140. Мищак І. В.І. Стрельський як організатор підготовки істориків-архівістів // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство: Міжвідомчий збірник. Вип. 1: Архів і особа. К., 1999. С. 274-278.
141. Мітюков О.Г. Радянське архівне будівництво на Україні (1917-1973). К.: Наукова думка, 1975. 270 с.
142. Никитин С.А. Источниковедение истории СССР. XIX в.: (до начала 90-х годов). В 2-х т. Т. 2. М., 1940. 226 с.
143. Оглоблин О.П. Думки про сучасну українську советську історіографію. Нью-Йорк, 1963. 87 с.
144. Павленко С. Кафедра архівознавства та спеціальних галузей історичної науки Київського національного університету імені Тараса Шевченка у спогадах випускників // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство: [міжвідомчий збірник наукових праць]. Вип. II: Архівознавчі читання. К., 2000. С. 154-163.
145. Патик В. В'ячеслав Стрельський історик та джерелознавець // Гілея (науковий вісник): Збірник наукових праць. К., 2008. Вип. 16. С. 124-129.
146. Патик В. Внесок В'ячеслава Стрельського у розвиток архівознавства у Київському університеті // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. К., 2008. № 4. С. 71-75.
147. Патик В. Джерелознавчі проблеми у працях В'ячеслава Стрельського (1910-1983) // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія. К., 2008. № 94-95. С. 114-116.

148. Патик В. Історіографія життя та творчості вченого-історика В'ячеслава Стрельського (1910-1983) // Гілея (науковий вісник): Збірник наукових праць. К., 2009. Вип. 22. С. 179-187.
149. Патик В. Наукова та педагогічна діяльність В'ячеслава Стрельського у Київському університеті // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. Збірка наукових праць. К., 2007. Ч. 15. С. 42-52.
150. Патик В. Проблеми архівознавства у науковій творчості В.І. Стрельського // Студії з архівної справи та документознавства. К., 2009. Т. 17. С. 63-67.
151. Портной И.Л. Исследование по источниковедению истории СССР // Вопросы архивоведения. 1964. № 2. С. 120-121.
152. Примірна номенклатура справ для університетів Української РСР. К., 1972. 108 с.
153. Проблеми архівознавства і джерелознавства: [збірник наукових праць до 90-річчя від дня народження професора В.І. Стрельського]. К., 2001. Вип. 4: Історія архівної справи: спогади, дослідження, джерела. 416 с.
154. Про роботу кафедри архівознавства та допоміжних історичних дисциплін Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка // Науково-інформаційний бюлетень. – К., 1947. – № 1. – С. 38-40.
155. Пушкарев Л.Н. Вопросы классификации источников в русской исторической науке XIX XX вв. // История СССР. 1963. № 5. С. 79-93.
156. Пушкарев Л.Н. Залог успеха в источниковедческом анализе // История СССР. 1962. № 2. С. 175-182.
157. Пушкарев Л.Н. Классификация источников в советском источниковедении (1917-1964) // Вопросы архивоведения. 1965. № 1. С. 22-30.
158. Пушкарев Л.Н. Новое в украинском источниковедении // Вопросы истории. 1969. № 5. С. 146-149.
159. Пушкарев Л.Н. Новое учебное пособие по теоретическому источниковедению // Советские архивы. 1969. № 4. С. 120-122.
160. Романовський В.О. Нариси з архівознавства: історія архівної справи на Україні та принципи порядкування в архівах. Харків, 1927. 170 с.

161. Ромоданова І. Розмова з цікавою людиною: історик В.І. Стрельський: «Ми знаємо ціну миті» // Робітнича газета. 1977. 13 лист.
162. Рыбаков Ю.Я. Обсуждение книги В.И. Стрельского // Советские архивы. 1969. № 4. С. 122-124.
163. Санцевич А.В. Проблеми історії України післявоєнного періоду в радянській історіографії. К.: «Наукова думка», 1967. 251 с.
164. Сахаров А.М. Советская литература по проблемам истории русского феодализма в 1962 г. // История СССР. 1963. № 4. С. 138-148.
165. Селезнев М.С. О классификации исторических источников в связи с построением курса источниковедения в вузах // Источниковедение истории советского общества. М., 1964. Вып. I. С. 326-327.
166. Сендик З. Три штрихи до портрета професора В.І. Стрельського: вченого-архівіста і людини // Архівіст. К., 1999. Вип. 1 (4). С. 73-76.
167. Серга Ф.К. Совещание-встреча архивистов и историков // Советские архивы. 1975. № 4. С. 29.
168. Специальные исторические дисциплины: [учеб. пособие] / Под ред. В.А. Замлинского, М.Ф. Дмитриенко. К.: НМК ВО, 1992. 324 с.
169. Специальные исторические дисциплины: [Учеб. пособие] / С.В. Белецкий, И.В. Воронцова, З.В. Дмитриева и [др.]; Сост. М.М. Кром. 2-е изд., испр. СПб.: «Дмитрий Буланин», 2003. 634 с.
170. Спеціальні історичні дисципліни: довідник: [навч. посібник для студ. вищих навч. закл.] / І.Н. Войцехівська та [ін.]. К.: Либідь, 2008. 520 с.
171. Стрельский Вячеслав Ильич: Библиографический указатель ученого / АН УССР; Ин-т истории; Гос. ист. б-ка УССР; Мин-во культуры УССР; Сост.: Л.В. Шевченко, Т.А. Прилипко. Киев, 1987. 62 с.
172. Стрельська Л.І. Стрельський В'ячеслав Ілліч // Історичний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка: минуле й сьогодення (1834-2004 рр.) / Під ред. Г.Д. Казьмирчука. К.: «Прайм-М», 2004. К., 2004. С. 297.

173. Стрельський В'ячеслав Ілліч // Київський національний університет імені Тараса Шевченка: [незабутні постаті] / Ред. кол.: В.В. Скопенко, О.В. Третьак, Л.В. Губернський та ін. Київ: Світ Успіху, 2005. С. 211-212.
174. Стрельський В'ячеслав Ілліч // Радянська енциклопедія історії України. К., 1972. С. 221.
175. Стрельський В'ячеслав Ілліч // Український радянський енциклопедичний словник. К., 1968. Т. 3. С. 402.
176. Стрельський В'ячеслав Ілліч // Учені вузів Української РСР / [автор. кол.: В.М. Попов (керів.), В.І. Полурез, Ю.П. Дяченко]. К.: Вид. Київ. ун-ту, 1968. С. 414.
177. Стрельський Г. Стрельський В'ячеслав Ілліч // Українські архівісти: [бібліографічний довідник] / Держ. комітет архівів України; УДНДІАСД. Вип. № 2: (1940-1960-ті рр.). К., 2002. С. 206-210.
178. Стрельський Г. Стрельський В'ячеслав Ілліч // Українські архівісти: (XIX-XX ст.): [біобібліографічний довідник]. К., 2007. С. 602-604.
179. Стрельський Г.В. Стрельський В.І. вчений-історик, дослідник і організатор вітчизняного краєзнавства // Історія України: Маловідомі імена, події, факти. К., 1999. Вип. 6. С. 325-330.
180. Сургай Т.И. Табачник Д.В. Кафедра архивоведения и специальных исторических дисциплин Киевского государственного университета // Археографический ежегодник за 1983 год. М., 1985. С. 174-177.
181. Табачник Д.В. В.И. Стрельский как исследователь и организатор охраны памятников истории и культуры в Украинской ССР // Первая Всесоюзная научная конференция по историческому краеведению: тезисы докладов и сообщений, (Полтава, октябрь 1987 г.). К., 1987. С. 223-224.
182. Табачник Д.В. Краєзнавча діяльність В.І. Стрельського в Миколаєві (1935-1941 рр.) // IV республіканська наукова конференція з історичного краєзнавства: тези доповідей і повідомлень. К., 1989. С. 84-85.

183. Табачник Д.В. Лошицький О.А. З досвіду роботи архіву Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка // Архіви України. 1982. № 4. С. 54-59.
184. Тихомиров М.Н. Источниковедение истории СССР с древнейших времен до конца XVIII в. В 2-х т. Т. 1. М., 1940. 255 с.
185. Черноморский М.Н. Источниковедение истории СССР. М., 1976. 296 с.
186. Черноморский М.Н. Статистические источники. М., 1957. 68 с.
187. Шевченко Л.В. Батько і син // Репресоване краєзнавство (20 30-ті рр.). К.: Рідний край, 1991. С. 259-263.
188. Шевченко Л.В. В.І. Стрельський вчений-історик-джерелознавець // Історія України: Маловідомі імена, події, факти: [зб. статей] / НАН України; Інститут історії України / П.Т. Тронько [відп. ред.]. Вип. 11: До 85-річчя з дня народження П.Т. Тронька. К.: Рідний край, 2000. С. 482-490.
189. Шевченко Л.В. В.І. Стрельський краєзнавець за покликом душі // Праці центру пам'яткознавства. Вип. 3. 2001. С. 194-201.
190. Шевченко Л.В. Конференція з історичного краєзнавства // Архіви України. 1981. № 1. С. 78.
191. Шерман И.Л. Русские исторические источники. Харьков, 1959. 252 с.
192. Шилов А.А. Руководство по публикации документов XIX в. и начала XX в. М., 1939. 191 с.
193. Шобухов М.Н. Описание документальных материалов в архивах дореволюционной России. М., 1955. 68 с.
194. Яковлев С.О. Захист докторських дисертацій // Український історичний журнал. 1963. № 4. С. 159.